

Un tresor en perill

Abril Santasusagna Ranz

TUTOR: AIDA VILA CASAU. CENTRE: INS PUIG-REIG

Al Berguedà tenim rius, rieres i torrents, però som realment conscients dels problemes que amaguen? Sabem que una espècie autòctona, essencial per a l'equilibri dels nostres ecosistemes, corre el perill de desaparèixer? El cranc de riu *Austropotamobius pallipes*, també conegut com a cranc de potes blanques, fins a principis dels anys noranta era molt abundant a la comarca. Però, actualment, és una espècie en perill d'extinció, amb poblacions molt reduïdes. Aquest crustaci d'aigua dolça pertany a la família *Astacidae* i és el més gran dels invertebrats aquàtics que habiten en el nostre territori. Tenen el cos allargat, més o menys cilíndric i segmentat, amb una mida d'entre 8 i 9 centímetres i un pes aproximat de 60 grams.

Abans solien viure en capçaleres de rius, rieres i torrents d'aigua, i solien situar-se en zones d'aigües quietes o calmes, com ara les basses, trams d'aigua corrent de poc pendent i en llocs que no hi hagués episodis de sequeres o riuades. En aigües netes i amb bastant contingut de calci, amb una temperatura d'entre 15 °C i 20 °C, amb font rica en matèria orgànica i marges amb molta vegetació. Actualment, el seu hàbitat es limita a cursos fluvials de capçalera, rierols i torrents amagats entre muntanyes, on el cranc roig encara no ha arribat.

Però, qui és el cranc roig? El cranc roig, científicament conegut com a *Procambarus clarkii*, és una espècie invasora originària dels pantans i rius del sud dels Estats Units i del nord-est de Mèxic. Aquesta espècie invasora es va començar a introduir a Europa l'any 1970 i ràpidament es va expandir pel centre del continent, i també a altres territoris com Àsia i Àfrica. A Espanya, el cranc invasor es va introduir artifici-

alment l'any 1974 al riu Guadalquivir (Sevilla), i en pocs anys, s'ha expandit per tota la península Ibèrica.

No hi ha dades exactes de quan el cranc invasor va arribar al Berguedà, però sí que coneixem les greus conseqüències que ha provocat.

Quines conseqüències ha aportat? La principal conseqüència és l'*Afanomycosi*, coneguda també com la pesta del cranc de riu, una malaltia mortal que afecta el cranc autòcton. És causada pel fong *Aphanomyces astaci*, que creix a la cutícula dels crancs, penetra a l'interior i afecta els òrgans interns fins a provocar-ne la mort. Aquest fong el porten espècies exòtiques, com el cranc roig, que és resistent a la malaltia i actua com a transmissor, i en facilita la propagació i afecta greument les poblacions del cranc autòcton.

La transmissió de l'*afanomycosi* d'un cranc a un altre es produeix principalment a través de les espores del fong que es dispersen a l'aigua. Quan un cranc està infectat, el fong produeix espores que es mouen fàcilment pel medi, i els crancs sans que entren en contacte amb aquestes espores són susceptibles de ser infectats. El fong entra al cos del cranc a través de la cutícula, normalment per mitjà de ferides o zones debilitades, però també pot afectar crancs amb la cutícula intacta. Un cop dins del cos, el fong creix, es propaga i afecta principalment el sistema nerviós i altres òrgans vitals, la qual cosa acaba causant la mort del cranc.

El cranc invasor és immune a la malaltia, ja que, quan es veu infectat per aquest fong, les espores entren de manera similar, però el cranc americà té un sistema de defensa natural que envolta al fong amb una capa protectora. Aquesta capa impedeix que el fong es

propagui pels òrgans interns, de manera que el cranc no mor. Tot i això, el cranc americà es converteix en un portador del fong i pot transmetre la malaltia a altres crancs.

Una de les altres conseqüències és que el cranc roig, a l'hora de la posta no ponen 60 o 120 ous com el cranc autòcton, sinó que fan postes de 400 ous, la qual cosa afecta l'ecosistema aquàtic, ja que és una espècie invasora i molt agressiva. Això fa que cap espècie s'atreveixi a enfrontar-se amb ells.

Què es du a terme per protegir l'espècie? Al Berguedà tenim el Centre Camadoca (ADEFFA), situat a la Riera de Merlès, que es dedica a la conservació de la fauna, incloent-hi el cranc de riu autòcton *Austropotamobius pallipes*.

Des del 2005 duen a terme un programa de conservació de l'espècie que inclou diverses accions per protegir-la. Les esmentem a continuació: 1) Els censos o seguiments de poblacions, que consisteix en la recollida de dades per facilitar l'estudi de les poblacions d'aquests crustacis aquàtics. 2) La reintroducció i repoblació, que són projectes específics d'alliberament de crancs criats en captivitat en zones on les poblacions han disminuït a causa de les espècies invasores o altres perills, cosa que ajuda a restaurar la biodiversitat local. 3) La restauració i protecció d'hàbitats, iniciatives de restauració de llits fluvials i millora de les condicions de l'aigua, per crear un entorn més adequat per al cranc autòcton. Això pot incloure la restauració de rieres o la neteja d'aigües contaminades. 4) L'educació ambiental i sensibilització pública: Activitats educatives i de sensibilització per conscienciar els ciutadans de la importància del cranc de riu autòcton i les accions necessàries per a la seva protecció.

Això pot incloure programes dirigits a escolars o a la població en general. 5) I finalment hi ha les jornades de captura de crancs invasors que són una mesura activa per controlar les poblacions d'espècies no autòctones, com el cranc americà, en els rius. L'objectiu principal d'aquestes accions és reduir la presència d'espècies invasores, ja que poden perjudicar greument les poblacions de crancs autòctons i alterar l'equilibri dels ecosistemes aquàtics.

Aquestes jornades tenen lloc en trams de riu seleccionats, habitualment d'uns 12 quilòmetres de longitud, i es realitzen preferentment a la nit, moment en què els crancs són més actius i surten dels seus amagatalls. Els participants fan servir tècniques de captura manual, utilitzant galledes i eines especialitzades per facilitar la recol·lecció dels crancs de

manera segura i eficient. Durant les jornades, es registra informació detallada sobre els crancs capturats, com la mida, el sexe i l'espècie. Aquestes dades permeten valorar l'eficàcia de la jornada i estudiar l'impacte dels crancs invasors en els hàbitats locals, així com la seva interacció amb les espècies autòctones.

Un cop capturats, els crancs invasors es col·loquen en bosses de cuir i es mantenen en congeladors durant 4 o 5 dies. Aquest mètode assegura que els animals morin de manera tranquil·la i sense patir.

I tu, que pots fer per ajudar? Les jornades de captura de crancs invasors organitzades pel Centre Camadoca són voluntàries i obertes a tothom. Si vols contribuir a la conservació del cranc de riu autòcton, aquest estiu tens l'opunitat de fer-ho.

Només se'n fan dues a l'any, una al juliol i una altra a l'agost. Si vols confirmar-ne les dates exactes, pots consultar el Centre Camadoca. Participa-hi i ajuda a protegir la biodiversitat dels nostres rius!

Com ajudar el cranc autòcton?

